

Ene Seil

NUKUNÄIDENDID

Nukunäidendid lasteaialaste õppe- ja kasvatustegevuse toetamiseks

2020

Teksti autor: Ene Seil
Fotod: Ene Seil
Keeletoimetaja: Anu Stolovitš
Toimetaja: Triinu-Mari Vorp
Illustratsioonid: Vilve Aavik-Vadi
Küljendaja: Alar Kitsik

Autoriõigus: Atlex OÜ ja autor, 2020

Kõik õigused kaitstud. Igasugune autoriõigusega materjali ebaseaduslik paljundamine ja levitamine toob kaasa seaduses ette nähtud vastutuse.

atlex

Atlex OÜ
Kivi 23
51009 Tartu
Tel 734 9099
Faks 734 8915
atlex@atlex.ee
www.atlex.ee

ISBN: 978-9916-620-01-4

SISUKORD

Sissejuhatus.....	4
Tere, lasteaed.....	6
Sassi ja Liisu lasteaiaatee.....	8
Pisikesed pisikud.....	10
Sport võidab!.....	12
Sügise sünnipäev!.....	14
Kuidas seen endale kübara sai!.....	15
Kuidas kasulikud aedviljad purki said!.....	17
Suurem? Väiksem? Ühesuurused?.....	19
Kolm põrsakest.....	21
Ussikese lugu.....	24
Koduloomade metsaseiklused.....	26
Kõrbenud piparkoogid.....	28
Nukker kuusepuu.....	30
Metsloomad talvel.....	32
Mõmmiku ööhirmud.....	34
Linnukesed talvel.....	36
Teistmoodi sõprus.....	38
Tolmukolli seiklused.....	41
Nohupisikud Ats ja Tsihh.....	43
Metsateater.....	45
Hundu hambavalu.....	47
Kevadekuulutajad.....	50
Metsarahva prügimure.....	52
Kanaema kook.....	55
Ai-ai-ai, mis tikkudest sai!.....	57
Perelugu.....	59
Milleks mulle rattakiiver?.....	62
Kuidas mesilane triibuliseks ja lepatriinu täpiliseks sai!.....	64
Metsarahva suvepidu!.....	66
Meeri ja Raivo lähevad ujuma.....	69
Kasutatud kirjandus.....	72

Sissejuhatus

Väikelaste maailmanägemine ei ole sarnane täiskasvanute omaga. Sõimeealiste laste õppe- ja kasvatustegevused peaksid olema mängulised ja lapsi aktiivselt kaasavad.

Enda praktikale tuginedes võin öelda, et sõimeealiste laste tähelepanu aitavad hästi koondata lühikesed nukunäidendid. Nukunäidendite toel saame kujundada lapse arusaamu elust. Ka lihtsaid igapäevatoiminguid, milles lapsed vajavad suunamist, õpetamist, meeldetuletamist, saab tutvustada lühikeste nukulavastustega. Olgu selleks siis enesehügieeni vajalikkus, tervislik toitumine, ilmastikule vastav riietumine või muu õpiteema. Lühikesed ja lihtsad nukunäidendid on heaks sissejuhatuseks, häälestamiseks või kinnistamiseks mitmesugustele õpiteemadele. Samuti on nukulavastused hea moodus lihtsalt positiivse meeleolu loomiseks, sest lavastuse tegelastega võib juhtuda igasugu naljakaid olukordi!

Dramatiseeringuid vaadates ja läbi mängides arenevad sõimeealisel lapsel kõne, väljenduskindlus ja -oskus, tähelepanu- ja kujutlusvõime, kuulamis- ja analüüsioskus ning koostöövõime. (Tammiste, 2014.)

Kuidas leida tekste nukulavastusteks? Heaks materjaliks on muinasjutud. Arvestades laste vanust, võib muinasjuttu kohandada sobiliku kestusega või valida üksikuid lõike vastavalt vajadusele. Lavastada saab ka laste nalju, luuletusi, õpetlikke jutukei jms. Ka paljude lastelaulude sisu võimaldab neist teha nukulavastusi. (Raadik, 2001.)

Tuginedes põhiliselt oma kogemustele, kasutan sõimerühma õpetajana viimasel ajal lavastamiseks siiski väga vähe trükitud materjale. Mõnikord hakkab lugu jooksmas ootamatult, sellele võivad kaasa aidata positiivsed ja negatiivsed situatsioonid elust enesest. Sellest lähtuvalt on minu kirjutatud näidendite kokkusattumus juba avaldatud materjalidega täiesti juhuslik. Inspiratsioon näidendite lavastamiseks võib tulla sageli ka lastelt endilt. Näidendit võib lavastada ka looduskeskkonnas: ootamatuid lahendusi pakuvad vahel ettearvamatud olukorrad, näiteks uudistama tulnud sipelgas või ootamatu vihmasabin. Lühikesed nukulavastused on lihtsalt läbiviidavad, ei nõua suurt hulka vahendeid, mahukat ettevalmistust, rohkesti näitlejaid ega suuri ruume. Olenevalt lavastusest on dekoratsioonide valmistamise ja lavastuste ettemängimise tore kaasata ka lapsi ning õpetaja abilisi. Samuti on võimalik lavastusi ilmestada haridustehnoloogiliste vahendite kasutamisega (Bee-Bot vms).

Nukulavastusi saab kohandada vastavalt nädala eesmärkidele, lõimides neisse vajalikke õpiteemasid.

Käesoleva õppematerjali olen püüdnud koostada nii, et lavastuste teemad hõlmavad laste-aia õppeaastat sügisest kevadeni.

Kindla sõnumi edasiandmiseks sõimeealistele lastele on sobilikud väga lühikesed (3–7 minutit), lihtsa tekstiga ja väheste tegelastega nukulavastused.

Nukunäidendid võiks koosneda järgmistest lühikestest tegevuslikest osadest:

1. Tutvustav osa. Lapsed saavad teada, kes on peaosalised, kus on sündmuspaik.
2. Siirdumine tegevusliku osa juurde. Lapsed saavad teada, mis hakkab juhtuma.
3. Tegevuslik osa. Lapsed saavad teada, mis tegelastega juhtub, mis põhjustab sündmuse.
4. Kulminatsioon ja olukorra lahenedamine. Lapsed saavad teada, mis eelnenud sündmuste tõttu juhtub ja kuidas olukord laheneb.

5. Lõpufaas. Lapsed saavad teada, kuidas peategelaste elu edasi läheb, mis loob omakorda lastele rahuliku meeleolu.

Pärast nukulavastust analüüsib õpetaja koos lastega lavastuse sisu ja mõtet. Laste vanust arvestades on analüüsijaks põhiliselt õpetaja, kes esitab lastele küsimusi lähtuvalt etenduse sisust ja tegevusest. Samuti on lastel võimalus endil kuuldule-nähtule tuginedes nukulavastus läbi mängida.

Toredat lavastamis- ja etendamisrõõmu!

Tere, lasteaed

Õpiesmärk: lasteaiaga kohanemine, mõisted *suurem, väiksem*, lillad karukesed kui oluline tundekasvatuse õppematerjal.

Tegelased:

JUTUSTAJA

SUUR MÕMMIK

VÄIKESED MÕMMIKUD (olenevalt laste arvust)

JÄNKU JUULA

Lapsed istuvad veidi kaugemal, vaatavad ja kuulavad etenduses toimuvat.

JUTUSTAJA: Ühes kauges metsatukas Karulaanes elas vahva mõmmikute pere! Nad mängisid ja müراسid ning neil oli väga lõbus. Suur mõmmik hoolitses nende eest ja valvas, et väikeste mõmmikutega midagi halba ei juhtuks.

Ühel päeval läks suur mõmmik jälle metsa vaarikaid korjama, et väikestele mõmmikutele pannkookide söömiseks maitsvat vaarikamoosi keeta.

SUUR MÕMMIK: Oh, mul on teie pärast mure kohe! Kuidagi ei tahaks teid üksi koo-
passe jätta, äkki saab keegi haiget või juhtub midagi.

VÄIKE MÕMMIK 1: Mine aga mine julgesti! Oleme head karukesed ja meiega ei juhtu
kindlasti midagi halba.

VÄIKE MÕMMIK 2: Ja kui me käbide ja tammetõrudega mängima hakkame, koristame
kõik kindlasti (*rõhutatult*) pärast ise ära ka!

VÄIKE MÕMMIK 3: Ja me ei lähe ise salaja mesitaru kallale mett õngitsema!

SUUR MÕMMIK: Hea küll siis, võtan korvi ja hakkam minema! Olge siis tublid, olen
varsti tagasi!

Suur mõmmik kõnnib metsas ringi, vastu tuleb jännes.

JÄNKU JUULA: Tere päevast, karu! Mida sina siin ringi uitad ja kus su väikesed mõmmikud kõik on?

SUUR MÕMMIK: Tere jah! Näe, jälle vaarikaid vaja, et nendele maiasmokkadele moosi keeta! Aga tegelikult olen ma päris mures kohe. *Ohkab murelikult.*

JÄNKU JUULA: Mis mure siis nii suurt ja uhket looma vaevab? Äkki ma saan sind kuidagi aidata?

SUUR MÕMMIK: Mul on tarvis alailma koopast ära käia. Metsas on nii palju toimetusi: vaja marju korjata, koopa kütmiseks puid muretseda, mesitarude eest hoolitseda. Ja igale poole ei saa ju väikeseid mõmmikuid kaasa võtta. Ma olen iga kord hirmul, kui kodust ära olen, et nendega midagi juhtub. Süda nii valutab!

JÄNKU JUULA: Kas sa lasteaiast oled midagi kuulnud? Siin lähedal on nii tore lasteaed! Hommikuti toovad emmed-issid oma lapsed lasteaeda ja lähevad ise tööle. Lasteaias on toredate ja lahked tädid, kes nende eest hoolitsevad. Lapsed saavad seal vahvaid mängu mängida, tantsida, laulda ja ma olen kuulnud, et seal on isegi voodid magamiseks! Seal loetakse unejutuks muinasjutte ja söögid pidid seal ka väga maitsvad olema! Õhtul tulevad aga emmed-issid jälle oma lastele järele ja koos minnakse lasteaiast koju.

SUUR MÕMMIK (*imestunult*): Kas selline koht on tõesti olemas? See on küll hea mõte oma väikesed mõmmikud lasteaeda viia! Küll neil oleks seal lõbus ja nad kindlasti leiaks lasteaias uusi sõpru! Aitäh hea nõu eest, jänku Juula!

JUTUSTAJA: Suur mõmmik ruttas koju, et väikestele mõmmikutele lasteaeda minekust rääkida. Kodus aga ootas teda ees paras segadus. Koopas olid kõik käbid laiali, meepott oli ümber läinud ja ühe väikese mõmmiku käpp paistes ja valus.

SUUR MÕMMIK: Mis sinu käpakeseaga nüüd juhtunud on? Ka sa kukkusid?

VÄIKE MÕMMIK 1: Ee-ee-eei kukkunud... Ma tahtsin ainult naaaturkene mesitarusse piiluda ja uurida, kas mesilased on juba mee valmis meisterdanud. Mesilased aga said mu peale pahaseks, et ma neid segasin, ja üks sutsas mind käpa sisse.

SUUR MÕMMIK: No mis ma teile rääkisin! Aga hea küll, kuulake parem, mis uudist ma jänku Juula käest kuulsin! Siin lähedal pidavat olema üks tore lasteaed, kus on palju lapsi, kellega te mängida saate! Viin teid hommikul lasteaeda ja tulen õhtul jälle järele. Eks ole ju hea mõte?

VÄIKE MÕMMIK 1: Jaa, jaa, mina tahan küll minna lastega mängima!

VÄIKE MÕMMIK 2: Ee-ee, päris tore oleks uusi sõpru leida ja koos laulda, tantsida!

VÄIKE MÕMMIK 3: Mina natuke kardan.

SUUR MÕMMIK: Ära karda, ma olen sulle toeks ja küll sa varsti näed, kui lõbus seal üheskoos on! Aga nüüd kohe magama, homme on ju teie esimene lasteaiapäev!

Peagi norisevad kõik kõvasti.

SUUR MÕMMIK: Äratus, äratus! Pange ennast nüüd ilusasti lasteaeda minekuks valmis. Varsti hakkame minema!

Lähevad kõik koos laste juurde. Kuna karukesti on palju, võib need panna karbi või korvi sisse.

SUUR MÕMMIK: Tere, lapsed! Kas see on lasteaed? Oi, kui toredad lapsed ja tädid siin on! Ühed väikesed mõmmikud tahaksid ka kangesti teie sõbrad olla. Lapsed, kas te tahaksite

endale väikest pehmet sõbrakest? Temaga saab mängida, temale võib enda murest ja rõõmust rääkida või teda niisama kaisutada. Mõnikord, kui sa hästi tasa kuulad ja mõmmiku enda kõrva juurde paned, räägib tema ka sinuga juttu!

Mõmmikud, kas te tahaksite jääda nende toredate lastega mängima? Ma teen oma karutoimetused metsas ära ja tulen teie juurde siis tagasi.

VÄIKESED MÕMMIKUD (*läbisegi*): Jaa, jaa, meie küll tahaksime siia jääda! Lapsed, kas hakkame üheskoos mängima ja tantsu lööma? Küll on tore lasteaias olla!

Hakkab kõlama rõõmus tantsumuusika. Iga laps saab endale lilla karukese ja lööb temaga lõbusasti tantsu!

Sassi ja Liisu lasteaia tee

Õpiesmärk: ohutu käitumine sõiduteed ületades.

Tegelased:

JUTUSTAJA

LIISU

SASS

EMA

JUTUSTAJA: Oli ilus sügisene hommik! Liisu ja Sass olid ööunest ärrganud, lasteaeda minekuks riided selga pusinud, emme keedetud maitsva hommikupudru kõik ilusasti ära söönud ning hambad pesnud. Aeg oli teele asuda, sest lasteaias ootasid juba sõbrad ja uued mängud!

SASS: Emme, ma tahaksin täna lasteaeda oma sinise palli kaasa võtta, siis ma saan teistele ka oma uut palli näidata ja sõpradega koos mängida!

EMA: Võta pealegi ja hoia oma palli ilusasti kõvasti käes, et see kuhugi poole tee peal minema ei veereks!

LIISU: Kas mina võin oma nuku ka kaasa võtta?

EMA: Hea küll, aga hakkame minema, muidu jääme veel lasteaeda hiljaks.

JUTUSTAJA: Liisu ja Sass hakkasidki koos emmega lasteaeda minema. Lasteaed juba paistis ja veel oli vaja minna üle sõidutee.

EMA: Ettevaatust, kullakesed, enne kui kõnnime üle sõidutee, peame hoolega vaatama, ega autot lähenemas ei ole! *Tegelased seisavad ja vaatavad mõlemale poole.*

JUTUSTAJA: Samal ajal aga märkas Sass teisel pool teed lasteaija hoovis oma mängusõpru ja poiss hõikas neid.

SASS (*hõigates*): Vaadake, mul on uus sinine pall! *Näitab palli. Pall veereb sõiduteele.*

JUTUSTAJA: Pall aga pääses Sassi käest kogemata lahti ja veeres sõiduteele ning Sass hakkas pallile järele jooksuma. Samal ajal aga sõitis sõiduteel veoauto, autojuht ei saanud autot nii kiiresti pidama ja sõitis Sassile otsa. Auto viis Sassi kiiresti haiglasse.

Sassi jalg sai kõvasti haiget ja arstionu rääkis, et ta ei saa nüüd kaua aega enam joosta. Kui Sass emme ja Liisuga lõpuks haiglast koju jõudis, ostis emme Sassile uue palli ja Sass on nüüd päris kindel, et enam ta sõiduteele ei jookse!

Arutelu küsimuste toel

Kuhu Sass ja Liisu hommikul minema hakkasid?

Mis mänguasja Sass lasteaeda kaasa võttis?

Mis juhtus palliga sõidutee ääres?

Miks Sass haiglasse viidi?

Miks auto Sassile otsa sõitis?

Mille emme Sassile ostis, kui nad haiglast koju tulid?

Mida oleks Sass pidanud tegema, kui pall käest maha kukkus ja sõiduteele veeres?